

สัญญาณกลองท่วง: คุณค่าทางจริยธรรมและการดำรงอยู่ในชุมชนอีสานของ
ตำบลพังขว้าง อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร

A Signal of Klong-Tuang: The Ethical Value and Existence in I-san
Community of Phangkhang Sub-district, Muang District,
Sakonnakhorn Province

พรหมพิสิฐ พันธุ์จันทร์

Phromphisit Phanchan

คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

Faculty of Humanities, Naresuan University

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาความสำคัญของสัญญาณกลองท่วง 2) ศึกษาคุณค่าทางจริยธรรมของสัญญาณกลองท่วง และ 3) ศึกษาสถานการณ์การดำรงอยู่ของสัญญาณกลองท่วงในชุมชนอีสานตำบลพังขว้าง อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร โดยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพที่ใช้วิธีวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม กลุ่มเป้าหมายคือ ชาวตำบลพังขว้าง อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ ผู้ให้สัมภาษณ์จำนวน 36 รูป/คน และผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มจำนวน 250 รูป/คน เลือกกลุ่มเป้าหมายทั้งหมดแบบแนะนำและแบบเจาะจง เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่ม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างและแบบสนทนากลุ่ม และใช้การวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1) สัญญาณกลองท่วงมีความสำคัญต่อวิถีชุมชนอีสาน คือ สามารถสร้างองค์ความรู้ต่าง ๆ สร้างคุณธรรมที่ดำรง สร้างความภาคภูมิใจ สร้างเสถียรภาพและแบบอย่างที่ดี และสร้างความสัมพันธ์ที่ดี 2) สัญญาณกลองท่วงสามารถเสริมสร้างคุณค่าทางจริยธรรมภายใน อันได้แก่ จิตสำนึกที่ดี และคุณค่าทางจริยธรรมภายนอก อันได้แก่ พฤติกรรมหรือลักษณะนิสัยที่ดีและสังคมที่ดีให้กับคนในพื้นที่ชุมชนได้ และ 3) สถานการณ์การดำรงอยู่ของสัญญาณกลองท่วงในปัจจุบันได้มีการเปลี่ยนแปลงไปเป็นอย่างมาก กล่าวคือ ไม่มีวัดใดเลยในพื้นที่ตำบลพังขว้างที่ได้ตีกลองท่วง ทั้งนี้เพราะว่ามีสาเหตุสำคัญมาจากการใช้เครื่องขยายเสียงแทนสัญญาณกลองท่วงตามสมัยนิยม

คำสำคัญ : สัญญาณกลองท่วง, ความสำคัญ, การดำรงอยู่, คุณค่าทางจริยธรรม, ชุมชนอีสาน

Abstract

This research aims to 1) study the importance of Klong-tuang' Signal, 2) study the ethical values of Klong-tuang' Signal, and 3) study the existence situations of Klong-tung' Signal in I-san community Of Phangkhang sub-district, Muang district, Sakonnakhorn province. This is qualitative research on Participatory Action Research (PAR). The target group is people in Phangkhang sub- district, Muang district, Sakonnakhorn province, divided into 2 groups: 36 persons for interview and 250 persons for focus group that selected by purposive sampling and snowball sampling. Data are collected by in-depth

interview and focus group. Main research instruments are the semi structure in-depth interview and schedule for focus group. Content analysis is used to perform this qualitative study.

The results of this study reveal that: 1) The importance of Klong-tuang' signal consists of creation of acknowledgement, morality, worthiness, good stability and paragon and good relationship. 2) The signal of Klong-tuang can create the internal ethical value, namely the good conscious mind, and the external ethical value, namely the good behaviour or characteristic and the good community for people. And 3) The existence situations of Klong-tuang' signal have mostly changed, that is, at the present there is no Klong-tuang' signal at the area of Phangkhang sub-district. For its main cause, it is an appearance of modern technological communication tools.

Keywords: Signal of Klong- tuang, Importance, Existence, Ethical Value, I- san community

บทนำ

“กลอง” ได้มีปรากฏในดินแดนแถบสุวรรณภูมินี้มาแต่ครั้งสมัยโบราณ โดยในยุคแรกๆ จะเป็นกลองที่ทำด้วยสัมฤทธิ์ เรียกว่า กลองมโหระทึก ซึ่งใช้เป็นเครื่องประโคมตีในพิธีกรรม (สุจิตต์ วงษ์เทศ, 2549: 52) และต่อมาจึงได้พัฒนาเป็นกลองที่ทำด้วยไม้และหุ้มด้วยหนังสัตว์ทั่วไป โดยในสังคมไทยได้ใช้เป็นเครื่องมือสำหรับการสื่อสารพื้นบ้าน สร้างความบันเทิง เป็นอาณัติสัญญาณต่าง ๆ และสร้างกำลังใจหรือความฮึกเหิมก่อนออกรบ เป็นต้น (พรหมพิสิฐ พันธจันทร์, 2562: 1)

“กลองเพล” ถือเป็นกลองขนาดใหญ่ที่ใช้สำหรับเป็นเครื่องสื่อสารสัญญาณทางพระพุทธศาสนาแบบท้องถิ่นในภาคอีสาน และถือเป็นสัญลักษณ์คู่กับพระพุทธศาสนามาแต่ครั้งสมัยโบราณ (สยามธุรกิจออนไลน์, 2559) ซึ่งมีความสำคัญต่อชาวพุทธอีสานเป็นอย่างมาก โดยวิทยา สายสุดได้แสดงถึงความสำคัญของกลองเพลไว้ว่า สัญญาณกลองเพลสามารถสร้างความสัมพันธ์ระหว่างชาวบ้านกับการดำเนินชีวิตประจำวัน เช่น กำหนดเวลาทำงานและเลิกงาน บอกตำแหน่งและทิศทางกลับบ้าน เรียกประชุมหรือแจ้งเหตุ บอกกำหนดวันสำคัญทางศาสนา และแสดงถึงฝีมือและภูมิปัญญาของชาวบ้าน (วิทยา สายสุด, 2536: 96-102) สำหรับสัญญาณกลองเพลนั้นผู้ที่ทำหน้าที่ตีกลองเพลเพื่อสื่อสารสัญญาณนั้นโดยส่วนใหญ่จะเป็นพระสงฆ์ภายในวัด จำเป็นจะต้องรู้จักจังหวะทำนอง วันและเวลาในการตีกลองเพลในแต่ละสัญญาณเป็นอย่างดี ซึ่งสัญญาณกลองเพลจะประกอบไปด้วย 6 สัญญาณ ได้แก่ 1) สัญญาณกลองเพล จะตีในเวลาประมาณ 11.00 น. เพื่อสื่อสารสัญญาณให้รู้ว่าเป็นเวลาฉันภัตตาหารเพลของพระสงฆ์ โดยจะตีทุกวัน 2) สัญญาณกลองแลง (เย็น) จะตีในเวลาประมาณ 16.30 น. เพื่อสื่อสารสัญญาณให้รู้ว่าเป็นวันโกนวันพระ ซึ่งจะตีเฉพาะวันโกนและวันพระ 3) สัญญาณกลองเด็ก (ตึก) จะตีในเวลาประมาณ 04.00 น. เพื่อสื่อสารสัญญาณให้รู้ว่าเป็นวันรุ่งขึ้นที่จะถึงนี้เป็นวันพระหรือวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ซึ่งจะนิยมตีเฉพาะวันพระ 4) สัญญาณกลองโฮม (รวม) จะตีในวันและเวลาไม่แน่นอนเพื่อสื่อสารสัญญาณให้ชาวบ้านมาปรึกษาหารือกันหรือมารวมตัวกันเพื่อทำกิจกรรมสาธารณะบางอย่าง 5) สัญญาณกลองงัน (ฉลอง) จะตีในวันและเวลาไม่แน่นอน เพื่อสื่อสารสัญญาณให้รู้ว่าเป็นเวลาเฉลิมฉลองเนื่องในงานบุญต่าง ๆ และ 6) สัญญาณกลองท้วง จะตีในวันและเวลาไม่แน่นอน เพื่อสื่อสารสัญญาณให้รู้

ว่ามีเหตุด่วนหรือเหตุร้ายเกิดขึ้นภายในชุมชนหรือสังคม (พรหมพิสิฐ พันธจันทร์ จรูญ รัตนกาล และ ประสิทธิ์ ชาระ, 2563: 56) สัญญาณกลองเพลในแต่ละช่วงวันเวลาทั้งหลายเหล่านี้จะมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนาและคนในชุมชนอีสาน และมีความสำคัญต่อวิถีการดำเนินชีวิตของชาวอีสานได้เป็นอย่างดีมาแต่ครั้งอดีต อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบัน สัญญาณกลองเพลต่าง ๆ ได้เริ่มค่อย ๆ เลือนหายไปเพราะการเข้ามาแทนที่ของเครื่องมือสื่อสารทางเทคโนโลยีสมัยใหม่ต่าง ๆ ดังที่หลวงปู่ภูพานได้กล่าวว่า ในปัจจุบันสัญญาณกลองเพลได้เริ่มค่อย ๆ เสื่อมความนิยมลงแล้วเปลี่ยนไปเป็นการใช้เครื่องขยายเสียงแทน ซึ่งอาจกลายเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ชาวบ้านญาติโยมเริ่มห่างจากวัด และหลงลืมหน้าที่ที่ตนเองได้เคยปฏิบัติอันเกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนาไป (มติชน, 2559)

“สัญญาณกลองท่วง” หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า สัญญาณกลองฮ้อน (ร่อน) จะตีเฉพาะเมื่อเกิดเหตุในปัจจุบันทันด่วน เช่น เกิดไฟไหม้ โจรปล้น พระมรณภาพหรือเจ้านายถึงแก่กรรม เป็นต้น เมื่อชาวบ้านได้ยินหรือรับรู้เหตุเกิดแล้วก็จะรีบพากันมาประชุมหรือช่วยเหลือในทันที (นิคม จำปามาสด, 2514: 38-42) โดยสัญญาณกลองท่วงนี้จะมีจังหวะทำนองในการตีแบบรว ๆ เสียงดัง ไม่เป็นจังหวะ อาจจะตีชุดเดียวหรือมากกว่านั้นก็ได้ขึ้นอยู่กับสถานการณ์ที่เกิดเหตุ ถ้าตีแล้วยังไม่มีชาวบ้านออกมาช่วยเหลือทันทีหรือมีจำนวนไม่เพียงพอก็จะตีต่อไปเรื่อย ๆ จนกระทั่งมีจำนวนชาวบ้านมาช่วยเหลือที่เพียงพอแล้วจึงจะหยุดตี (พรหมพิสิฐ พันธจันทร์, 2562: 72) สำหรับการสื่อความหมายของสัญญาณกลองท่วงนั้น วิทยา สายสุต (2536: 85) ได้แสดงไว้ว่า การตีสัญญาณกลองท่วงก็เพื่อสื่อความหมาย คือ 1) เพื่อแจ้งให้รู้ว่าขณะนี้ได้เกิดเหตุร้ายต่าง ๆ ขึ้นที่วัดหรือชุมชน เช่น ไฟไหม้ ขโมยขึ้นกุฏิพระ/บ้านเรือนชาวบ้าน ภิกษุมรณภาพหรืออาพาธหนัก เป็นต้น และ 2) เพื่อขอความช่วยเหลือจากชาวบ้านโดยด่วน เมื่อชาวบ้านได้ยินแล้วก็จะพากันออกไปช่วยเหลือ ณ ที่เกิดเหตุทันที เมื่อเป็นเช่นนี้ การตีสัญญาณกลองท่วงจึงไม่สามารถกำหนดวันและเวลาที่แน่ชัดได้ โดยจะขึ้นอยู่กับสถานการณ์บางอย่างที่เร่งด่วนและจะมีลักษณะที่เป็นไปในทางร้ายเป็นสำคัญ ซึ่งในอดีตสัญญาณกลองท่วงถือได้ว่าเป็นมีความสำคัญต่อชุมชนคนอีสานเป็นอย่างมาก อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบันสัญญาณกลองท่วงได้เริ่มค่อย ๆ เลือนหายไปจากชุมชนคนอีสาน ซึ่งอาจจะมาจากสาเหตุที่สำคัญ คือ การที่ไม่ได้ตีเป็นประจำ โดยนาน ๆ ครั้งจึงจะได้ตีตามเหตุการณ์ด่วนที่เกิดขึ้น และการเข้ามาแทนที่ของเครื่องมือสื่อสารทางเทคโนโลยีสมัยใหม่ เหล่านี้ถือได้ว่าเป็นสามารถส่งผลกระทบต่อภารกิจของสัญญาณกลองท่วงได้เช่นเดียวกัน

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงได้สนใจที่จะศึกษาเรื่อง “สัญญาณกลองท่วง: คุณค่าทางจริยธรรมและการดำรงอยู่ในชุมชนอีสานของตำบลพังขว้าง อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร” เนื่องจากในอดีตชาวตำบลพังขว้างได้อาศัยสัญญาณกลองท่วงมาเพื่อใช้สื่อสารสัญญาณแจ้งข่าวสารเหตุด่วนเหตุร้ายต่าง ๆ และได้พากันรีบมารวมปรึกษาหารือหรือหาหนทางแก้ไขและช่วยเหลือกันและกัน แต่ในปัจจุบันสัญญาณกลองท่วงกลับเลือนหายไปและถูกแทนที่ด้วยเครื่องกระจายเสียงหรือเครื่องมือสื่อสารสมัยใหม่ เมื่อเป็นเช่นนี้ การวิจัยนี้จึงมุ่งเพื่อศึกษาถึงความสำคัญของสัญญาณกลองท่วงว่าเป็นอย่างไร สัญญาณกลองท่วงสามารถเสริมสร้างคุณค่าทางจริยธรรมให้กับชุมชนอีสานได้อย่างไร และสถานการณ์การดำรงอยู่ของสัญญาณกลองท่วงในปัจจุบันเป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความสำคัญของสัญญาณกลองท่วงในชุมชนอีสาน
2. เพื่อศึกษาคุณค่าทางจริยธรรมของสัญญาณกลองท่วงในชุมชนอีสาน
3. เพื่อศึกษาสถานการณ์การดำรงอยู่ของสัญญาณกลองท่วงในชุมชนอีสาน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้วิธีวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) ในทุกขั้นตอน

1. กลุ่มเป้าหมาย

สำหรับกลุ่มเป้าหมายที่ใช้เป็นตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ ชาวตำบลพังขว้าง อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร ซึ่งได้แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ 1) กลุ่มผู้ให้สัมภาษณ์มีจำนวนทั้งสิ้น 36 รูป/คน ประกอบด้วยกลุ่มพระสงฆ์จำนวน 12 รูป และกลุ่มฆราวาสจำนวน 24 คน และ 2) กลุ่มผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มมีจำนวนทั้งสิ้น 250 รูป/คน ประกอบไปด้วยกลุ่มพระสงฆ์จำนวน 40 รูป กลุ่มผู้นำชุมชนจำนวน 30 คน กลุ่มปราชญ์ชาวบ้านและผู้อาวุโสจำนวน 30 คน กลุ่มคณะกรรมการวัดจำนวน 30 คน และกลุ่มพุทธศาสนิกชนทั่วไปจำนวน 120 คน

โดยกลุ่มเป้าหมายทั้งหมดใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) และวิธีการเลือกแบบแนะนำ (Snowball sampling) ตามคุณสมบัติที่กำหนด

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ประกอบไปด้วย

1) แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi Structure In-depth Interview) สำหรับสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้สัมภาษณ์ โดยได้ผ่านการพิจารณาความเห็นชอบจากผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ซึ่งมีประเด็นคำถามประกอบไปด้วย 5 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 ข้อมูลเบื้องต้นของผู้ให้สัมภาษณ์ ส่วนที่ 2 บริบทของชุมชน คติความเชื่อและวัฒนธรรมประเพณีของชุมชน ส่วนที่ 3 สภาพปัญหา สถานการณ์กลองเพลและสัญญาณกลองเพลในชุมชน ส่วนที่ 4 สัญญาณกลองเพลกับการเสริมสร้างคุณค่าทางจริยธรรมในชุมชน และ ส่วนที่ 5 ข้อเสนอแนะอื่น ๆ และ

2) แบบสนทนากลุ่ม (Focused Group) สำหรับผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม โดยได้ผ่านการพิจารณาความเห็นชอบจากผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ซึ่งมีประเด็นการสนทนาประกอบไปด้วย 4 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 สภาพปัญหา สถานการณ์กลองเพลและสัญญาณกลองเพลในชุมชน ส่วนที่ 2 สัญญาณกลองเพลกับการเสริมสร้างคุณค่าทางจริยธรรมในชุมชน ส่วนที่ 3 รูปแบบแนวทางในการอนุรักษ์ สืบทอดและเผยแพร่วัฒนธรรมกลองเพล และส่วนที่ 4 ข้อเสนอแนะอื่น ๆ

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในครั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้แนวทางการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการพรรณนาตามขั้นตอน คือ 1) สรุปประเด็นสำคัญจากการสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่ม 2) เรียบเรียงข้อมูลที่ได้ทั้งหมดมาจัดทำให้เป็นระบบ แยกแยะ หาความเชื่อมโยงของข้อมูล และ 3) ทำการวิเคราะห์และอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์การวิจัย โดยใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content analysis)

ผลการวิจัย

สัญญาณกลองท่วงถือเป็นสื่อสัญญาณที่ใช้ดีในวันและเวลาที่ไม่แน่นอนขึ้นอยู่กับสถานการณ์เร่งด่วนที่เกิดขึ้นเป็นสำคัญและเพื่อแจ้งให้ทุกคนทราบโดยเร็ว ซึ่งสามารถสรุปผลการวิจัยได้ ดังนี้

1. ความสำคัญของสัญญาณกลองท่วงในวิถีชุมชนอีสาน พบว่า สัญญาณกลองท่วงมีความสำคัญต่อชาวพุทธอีสาน ดังนี้

1.1 ในฐานะเป็นการสร้างองค์ความรู้ต่าง ๆ กล่าวคือ การตีกลองท่วงนั้นไม่ใช่ว่าผู้ตีต้องการจะตีในช่วงวันเวลาใดก็ได้ แต่จำเป็นจะต้องมีความรู้เป็นอย่างดีว่าควรตีในช่วงวันและเวลาที่เกิดเหตุด่วนเหตุร้ายขึ้นในชุมชนเท่านั้นและต้องการที่จะแจ้งเตือนให้คนในชุมชนได้รับทราบกันโดยเร่งด่วนและทั่วถึง เช่น กรณีพระสงฆ์มรณภาพ กรณีไฟไหม้ในชุมชน กรณีกษัตริย์หรือเจ้านายเสียชีวิตหรือกรณีเกิดภัยพิบัติต่าง ๆ เป็นต้น ซึ่งผู้ตีจะต้องรู้จักจังหวะทำนองในการตีกลองท่วงเป็นอย่างดี นั่นคือจะต้องตีทำนองเร็ว ๆ ไม่เป็นจังหวะไปเรื่อย ๆ จนกว่าจะมีชาวบ้านมารวมตัวกันอย่างเพียงพอจึงหยุดตีได้ นอกจากนี้ ชาวบ้านที่ได้ยินก็จะรู้กันโดยนัยว่ามีเหตุด่วนเหตุร้ายเกิดขึ้นภายในชุมชน จะต้องรีบไปรวมตัวเพื่อปรึกษาหารือและช่วยกันหาทางป้องกันแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นร่วมกัน ดังนั้น จะเห็นได้ว่า ผู้ตีกลองท่วงจำเป็นจะต้องมีความรู้เกี่ยวกับการตีเป็นอย่างดี และผู้ได้ยินสัญญาณกลองท่วงก็ควรรู้เป็นอย่างดีว่าตนเองควรจะปฏิบัติตนอย่างไรในสถานการณ์เช่นนั้น

1.2 ในฐานะเป็นการสร้างคุณธรรมที่ดีงาม กล่าวคือ เมื่อชาวบ้านได้ยินสัญญาณกลองท่วงแล้วย่อมพักการงานของตนเองไว้ก่อนแล้วรีบพากันไปรวมตัวเพื่อฟังข่าวสารและปรึกษาหารือกันเกี่ยวกับเหตุด่วนเหตุร้ายที่ได้เกิดขึ้นภายในชุมชนทันที โดยไม่ห่วงประโยชน์ส่วนตน แต่เห็นประโยชน์ส่วนรวมเป็นสำคัญ อันแสดงให้เห็นถึงความเป็นผู้มีจิตใจแห่งการเสียสละ เอื้อเฟื้อเกื้อกูลแบ่งปันช่วยเหลืออาศัยพึ่งพากันและกัน อันนำไปสู่การสร้างความรักความสามัคคีรักใคร่กลมเกลียวกันของคนในชุมชน ดังนั้น จะเห็นได้ว่า สัญญาณกลองท่วงจึงสามารถเสริมสร้างชาวบ้านให้มีจิตใจอันเต็มไปด้วยคุณธรรมที่ดีงามไม่ว่าจะเป็นการเสียสละ การไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัว และการมีความเมตตากรุณาต่อกันได้เป็นอย่างดี

1.3 ในฐานะเป็นการสร้างความภาคภูมิใจ กล่าวคือ เมื่อชาวบ้านได้ยินสัญญาณกลองท่วงแล้วพากันมารวมกันเพื่อปรึกษาหารือและหาหนทางแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่กำลังเกิดขึ้น ซึ่งถ้าปรากฏว่าในที่สุดสามารถร่วมกันแก้ไขปัญหหรือป้องกันปัญหาที่จะเกิดขึ้นตามมาได้ ทุกคนย่อมมีความภาคภูมิใจในความรักความสามัคคี ร่วมมือต่อสู้ช่วยเหลือกันจนสามารถข้ามพ้นปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ ไปได้ แต่ถ้าไม่สามารถแก้ไขปัญหหรือป้องกันปัญหาไม่ให้เกิดขึ้นได้น้อยก็มีความภาคภูมิใจในตนเองว่าได้ร่วมกันหาหนทางแก้ไขหรือป้องกันปัญหาย่างสุดความสามารถแล้ว ซึ่งอย่างน้อยก็สามารถผ่อนหนักให้เป็นเบาได้ ดังนั้น จะเห็นได้ว่า สัญญาณกลองท่วงสามารถสร้างความภาคภูมิใจให้เกิดขึ้นแก่คนในชุมชนในทางอ้อมได้เช่นเดียวกัน

1.4 ในฐานะเป็นการสร้างเสถียรภาพและแบบอย่างที่ดีงาม กล่าวคือ เมื่อสัญญาณกลองท่วงได้ดังขึ้น นั้นหมายความว่าชุมชนต้องการความร่วมมือและความช่วยเหลือจากคนในชุมชนอย่างเร่งด่วน ซึ่งเมื่อคนในชุมชนได้มารวมมือกันด้วยความสามัคคี เสียสละและไม่เห็นแก่ตัวแล้ว ความเป็นปึกแผ่นมั่นคงของชุมชนย่อมเกิดขึ้นและสามารถนำมาซึ่งความมีเสถียรภาพของชุมชนได้ ชุมชนย่อมมีภูมิคุ้มกัน ไม่อ่อนแอและไม่แตกสามัคคีกันโดยง่าย นอกจากนี้ การประพฤติปฏิบัติเช่นนี้ถือได้ว่าเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับลูกหลานได้อย่างดียิ่ง ทั้งนี้เพราะว่าเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นกับชุมชนนั้นทุกคนได้

รับรู้และรับทราบกันโดยทั่ว ดังนั้น จะเห็นได้ว่า ถึงแม้สัญญาณกลองท่วงจะเป็นสัญญาณที่สื่อเพื่อให้รู้ว่าเกิดเหตุการณ์ที่ไม่ดีขึ้นในชุมชน แต่กลับสามารถเสริมสร้างให้คนในชุมชนได้มีความเข้มแข็งทางด้านอารมณ์และจิตใจ ไม่อ่อนไหวตื่นกลัวมากขึ้น โดยอาศัยความเสถียรของมือร่วมกันของคนในชุมชน จนในที่สุดก็สามารถนำพาชุมชนให้มีความเข้มแข็งเป็นปึกแผ่นและมีเสถียรภาพที่ดีและมั่นคงได้

1.5 ในฐานะเป็นการสร้างความสัมพันธ์ที่ดี กล่าวคือ เมื่อสัญญาณกลองท่วงได้ดังขึ้น ชาวบ้านย่อมต่างรีบพากันมารวมตัวเพื่อรับรู้รับทราบข่าวสารที่เร่งด่วนนั้น ซึ่งการที่ได้มารวมกลุ่มกันเพื่อปรึกษาหารือคิดแก้ไขหาทางออกเช่นนี้ย่อมสามารถสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับใคร่กลมเกลียว มีสุขร่วมเสรมีทุกข์ร่วมต้านระหว่างกันได้เป็นอย่างดี เมื่อเป็นเช่นนี้ ชุมชนย่อมมีความเอื้อเฟื้อแบ่งปัน ไม่เป็นการต่างคนต่างอยู่

ดังนั้น สัญญาณกลองท่วงจึงมีความสำคัญทั้งต่อพระพุทธศาสนา พระสงฆ์ ชาวบ้านและชุมชนท้องถิ่นได้เป็นอย่างดี

2. คุณค่าทางจริยธรรมของสัญญาณกลองท่วงในชุมชนอีสานพบว่า สัญญาณกลองท่วงสามารถเสริมสร้างคุณค่าทางจริยธรรมในชุมชนอีสานได้ ดังนี้

2.1 สัญญาณกลองท่วงสามารถเสริมสร้างคุณค่าทางจริยธรรมภายใน อันได้แก่ สร้างจิตใจหรือจิตสำนึกที่ดีให้คนในชุมชนอีสานได้ โดยเมื่อคนในชุมชนได้ยินสัญญาณกลองท่วงแล้วย่อมมีจิตสำนึกที่ดี ดังนี้ 1) นึกถึงพระและวัด กล่าวคือ เมื่อชาวบ้านได้ยินสัญญาณกลองท่วงก็จะนึกถึงพระและวัดว่ากำลังประสบกับเหตุวุ่นเหตุน่าต่าง ๆ ที่ต้องการความช่วยเหลือหรือไม่อย่างไรเป็นอันดับแรก ไม่ว่าจะเป็นการมรณภาพของพระหรือไฟไหม้กุฏิพระ เป็นต้น 2) นึกถึงพ่อแม่ คนในครอบครัวหรือเพื่อนบ้าน กล่าวคือ เมื่อได้ยินสัญญาณกลองท่วง นอกจากจะนึกถึงพระและวัดแล้ว ก็จะนึกถึงเหตุวุ่นหรือเหตุร้ายที่อาจกำลังเกิดขึ้นกับคนในชุมชนโดยเฉพาะคนใกล้ตัว เช่น พ่อแม่ ปู่ย่า ตายาย หรือญาติพี่น้องของตน เป็นต้น ที่อยู่ใว้ยชราหรือกำลังเจ็บป่วย และนึกกังวลเป็นห่วงไปต่าง ๆ นานา 3) เตือนให้รู้ว่าเกิดอะไรขึ้นในชุมชน เพื่อให้ได้เตรียมพร้อมรับสถานการณ์ กล่าวคือ สัญญาณกลองท่วงถือเป็นสัญญาณที่แจ้งเตือนให้ชาวบ้านได้ทราบถึงเหตุวุ่นหรือเหตุร้ายต่าง ๆ ที่ได้กำลังเกิดขึ้นหรือจะเกิดขึ้นในไม่ช้า ซึ่งเมื่อได้ยินแล้วชาวบ้านก็จะพยายามช่วยกันเตรียมรับมือกับสถานการณ์ต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นนั้น อันถือเป็นการฝึกฝนให้ชาวบ้านได้มีจิตใจที่เข้มแข็ง ไม่หวาดกลัวต่อสถานการณ์ต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้น และ 4) เตือนให้มีสติ ไม่ประมาท กล่าวคือ เมื่อสัญญาณกลองท่วงได้ดังขึ้น ชาวบ้านที่ได้ยินย่อมจะต้องพากันเตรียมตัวเตรียมใจ ตั้งสติไม่หวั่นไหวต่อเหตุการณ์ที่กำลังจะเกิดขึ้นอย่างระมัดระวังไม่ประมาท รู้จักควบคุมอารมณ์ตนเองและสถานการณ์ไม่ให้อารมณ์ปลุกเสก เสียสละ ร่วมแรงร่วมใจ ไม่เห็นแก่ตัว ซึ่งถ้าสามารถช่วยกันแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้ ก็จะถือเป็นบทเรียนที่สำคัญและมีค่าอย่างยิ่งในการที่จะนำไปปรับใช้กับสถานการณ์อื่น ๆ ต่อไป

2.2 สัญญาณกลองท่วงสามารถเสริมสร้างคุณค่าทางจริยธรรมภายนอก อันได้แก่ สร้างพฤติกรรมหรือลักษณะนิสัยที่ดีงามให้คนในชุมชนอีสานได้ ดังนี้ 1) การเป็นผู้เสียสละ พักงานในกิจการงานของตน กล่าวคือ เมื่อได้ยินสัญญาณกลองท่วงเพื่อแจ้งเตือนเหตุวุ่นเหตุน่าต่าง ๆ ที่กำลังเกิดขึ้นหรือจะเกิดขึ้นแล้ว ชาวบ้านก็จะรีบวางมือในกิจการงานต่าง ๆ ของตนทันที เพื่อไปรับฟังข่าวสารรวมทั้งไปช่วยเหลือตามแต่จะสามารถช่วยเหลือกันได้ 2) การเป็นผู้มีความกระตือรือร้น ไม่เฉื่อยชา กล่าวคือ เมื่อได้ยินสัญญาณกลองท่วง ชาวบ้านจำเป็นจะต้องมีความตื่นตัว กระตือรือร้นอยากที่จะไปช่วยเหลือซึ่งกันและกันประหนึ่งว่าเป็นธุระของตน ไม่เฉื่อยชาชักช้า เพราะเวลาถือเป็นสิ่งสำคัญ มิเช่นนั้นอาจจะนำ

ความเดือดร้อนมาสู่ชุมชนหรือคนในครอบครัวของตนเองได้ และ 3) การเตรียมตัวให้พร้อมที่จะรับมือกับสถานการณ์ กล่าวคือ เมื่อได้ยื่นสัญญาณกลองท่วงแล้ว สิ่งที่เป็นและสำคัญก็คือ การเตรียมตัวให้พร้อมที่จะรับมือกับสถานการณ์ที่กำลังจะเกิดขึ้นในไม่ช้าอย่างมีสติและไม่ประมาท ไม่ว่าจะเป็นการรู้จักวางแผนหรือวิธีการที่จะหาหนทางเพื่อแก้ไขปัญหาให้คลี่คลายเร็วที่สุด เป็นต้น ซึ่งจากที่มองว่าเป็นปัญหาที่รุนแรงในเบื้องต้นก็อาจจะเบาบางลงไปได้ในที่สุด

2.3 สัญญาณกลองท่วงสามารถเสริมสร้างคุณค่าทางจริยธรรมภายนอก อันได้แก่ สร้างชุมชน/สังคมที่ดีงามได้ ดังนี้ 1) ก่อให้เกิดชุมชนแห่งการเสียสละ กล่าวคือ ชาวบ้านเมื่อได้ยื่นสัญญาณกลองท่วงแล้วย่อมทราบเป็นอย่างดีถึงการสื่อความหมายนั้น ก็พร้อมที่จะเสียสละละวางกิจการงานต่าง ๆ ของตนเองทันทีเพื่อเข้าไปร่วมด้วยช่วยกันแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่กำลังเกิดขึ้น อันถือเป็นการเสียสละทั้งทางกายและใจของคนในชุมชนเพื่อร่วมกันแก้ไข ช่วยเหลือ ป้องกันปัญหาต่าง ๆ และถือเป็นการอุทิศตนเพื่อส่วนรวมอย่างแท้จริง 2) ก่อให้เกิดชุมชนแห่งความสมานสามัคคี รักใคร่เป็นหนึ่งเดียวกัน กล่าวคือ เมื่อชาวบ้านได้ยื่นสัญญาณกลองท่วงแล้วได้รับพากันไปรวมตัวเพื่อช่วยคิดช่วยทำหาหนทางแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่กำลังเกิดขึ้น ในที่สุดชุมชนแห่งความรักความสามัคคีย่อมเกิดขึ้น และสามารถช่วยกันแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ได้ไม่มากนักน้อย นอกจากนี้ ยังสามารถก่อให้เกิดชุมชนแห่งความเข้มแข็งเป็นหนึ่งเดียวกัน มีความมั่นคงเป็นปึกแผ่นได้เป็นอย่างดีอีกด้วย และ 3) ก่อให้เกิดชุมชนแห่งความช่วยเหลือเกื้อกูล พึงพาอาศัยกัน กล่าวคือ เมื่อสัญญาณกลองท่วงได้ดังขึ้นและชาวบ้านแต่ละครัวเรือนได้พากันรีบไปร่วมด้วยช่วยกันแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่กำลังเกิดขึ้น เช่น กรณีเกิดไฟไหม้ ชาวบ้านก็จะช่วยกันดับไฟและขนสิ่งของต่าง ๆ เป็นต้น ให้รอดพ้นจากเปลวไฟ หรือกรณีพระสงฆ์มรณภาพ ชาวบ้านก็จะช่วยกันทำกิจต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี เหล่านี้ถือเป็นการต่างคนต่างช่วยเหลือเกื้อกูลพึงพาอาศัยกันและกันในยามยากลำบาก ชุมชนก็จะน่าอยู่อาศัยและสามารถดำเนินไปได้ด้วยดี

3. สถานการณ์การดำรงอยู่ของสัญญาณกลองท่วงในชุมชนอีสานนั้นพบว่า สถานการณ์การดำรงอยู่ของสัญญาณกลองท่วงจะขึ้นอยู่กับสถานการณ์เหตุด่วนเหตุร้ายที่จะเกิดขึ้นกับชุมชน ซึ่งสามารถแสดงตารางเกี่ยวกับสถานการณ์การตีกลองท่วงของวัดภายในเขตพื้นที่ตำบลพังขว้าง อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 สถานการณ์การตีกลองท้วงในวัดเขตพื้นที่ตำบลพังขว้าง อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร

ที่	ชื่อวัด	สถานการณ์การตีกลองท้วง				
		อ. ติ	ป. ติ	วันที่ติ	เวลาติ	ไม่ได้ติเพราะ
1	วัดชัยศรี	√	x	-	-	ใช้เครื่องเสียง
2	วัดป่าพังขว้างใต้	-	-	-	-	-
3	วัดสุ่มังคลาราม	√	x	-	-	ใช้เครื่องเสียง
4	วัดโพธิ์ศรีสุธาราม	√	x	-	-	ใช้เครื่องเสียง
5	วัดป่าสามัคคีธรรม	√	x	-	-	ใช้เครื่องเสียง
6	วัดสว่างรัตนาราม	√	x	-	-	ใช้เครื่องเสียง
7	วัดสามัคคีธรรม	√	x	-	-	ใช้เครื่องเสียง
8	วัดทุ่งรวงทอง	x	x	-	-	ใช้เครื่องเสียง
9	วัดโนนชลฯ	x	x	-	-	ใช้เครื่องเสียง
10	วัดโนนสวรรค์	x	x	-	-	ใช้เครื่องเสียง
11	วัดประชานิยม	x	x	-	-	-
12	วัดบ้านดงยอ	-	-	-	-	-
13	วัดอัมพวันฯ	√	x	-	-	ใช้เครื่องเสียง
14	วัดศิริมงคล	x	x	-	ผู้ใหญ่บ้านดี กะลอบที่บ้าน	-
15	วัดภูตานัง	x	x	-	-	ใช้เครื่องเสียง
16	สำนักสงฆ์บ้านโนนสูง	-	-	-	-	ใช้เครื่องเสียง

อักษรย่อ: อ. = อดีต (- ปี 2555), ป. = ปัจจุบัน (2556-ปัจจุบัน)

สัญลักษณ์: √ = ติ, x = ไม่ได้ติ

จากตารางที่ 1 พบว่า วัดในเขตพื้นที่ตำบลพังขว้างจะนิยมตีกลองท้วงเมื่อชุมชนมีเหตุด่วนเหตุร้ายที่จะต้องรีบแจ้งให้คนในชุมชนได้พากันรับรู้รับทราบโดยทันทีเพื่อให้พากันรีบมารวมตัวเพื่อช่วยคิดหาหนทางแก้ไขปัญหากำลังเกิดขึ้นหรือช่วยทำเพื่อป้องกันปัญหาที่ยังไม่เกิดไม่ให้เกิดหรือที่เกิดแล้วให้เบาบางลงไป โดยไม่มีการกำหนดวันและเวลาติที่แน่นอนชัดเจน ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบสถานการณ์การดำรงอยู่ของสัญญาณกลองท้วงในอดีตกับปัจจุบันแล้วจะพบว่า วัดในเขตพื้นที่ตำบลพังขว้างมีจำนวนทั้งสิ้น 16 แห่ง โดยในอดีตวัดที่ได้ตีกลองท้วงเป็นประจำเมื่อชุมชนเกิดเหตุด่วนเหตุร้ายมีจำนวนทั้งสิ้น 7 แห่ง ได้แก่ วัดชัยศรี วัดสุ่มังคลาราม วัดโพธิ์ศรีสุธาราม วัดป่าสามัคคีธรรม วัดสามัคคีธรรม วัดสว่างรัตนาราม และวัดอัมพวันฯ และวัดที่ไม่ได้ตีกลองท้วงมีจำนวนทั้งสิ้น 9 แห่ง ได้แก่ วัดป่าพังขว้างใต้ วัดทุ่งรวงทอง วัดโนนชลฯ วัดโนนสวรรค์ วัดประชานิยม วัดบ้านดงยอ วัดศิริมงคล วัดภูตานัง และสำนักสงฆ์บ้านโนนสูง ส่วนในปัจจุบันพบว่าวัดในเขตพื้นที่ตำบลพังขว้างทั้งหมด 16 แห่ง ไม่ได้ตีกลองท้วงเลย ทั้งนี้เพราะจะนิยมใช้เครื่องขยายเสียงประกาศแจ้งบอกเหตุด่วนเหตุร้ายให้กับคนใน

ชุมชนได้ทราบแทนการตีกลองท่วง นอกจากนี้ ในกรณีของวัดศิริมงคล ผู้ใหญ่บ้านก็จะตีกลองที่บ้าน แทนการตีกลองท่วงมาตั้งแต่ในอดีตจนถึงปัจจุบันอีกด้วย

ดังนั้น จะเห็นได้ว่า สถานการณ์การดำรงอยู่ของสัญญาณกลองท่วงในวัดเขตพื้นที่ตำบลพัง ขว้างในปัจจุบันได้เปลี่ยนแปลงไปจากอดีตเป็นอย่างมาก โดยในปัจจุบันไม่มีการตีกลองท่วงเลย ทั้งนี้ เพราะชาวชุมชนได้นิยมใช้เครื่องขยายเสียงเพื่อป่าวประกาศแจ้งเตือนให้คนในชุมชนได้รับทราบเกี่ยวกับ เหตุการณ์เหตุร้ายแทนการตีกลองท่วง คนในชุมชนก็ไม่จำเป็นต้องรีบร้อนเพื่อลงมือทำงานของตนเพื่อ ไปประชุมปรึกษาหารือเพื่อแก้ไขปัญหาที่ค้างคั่งเช่นในอดีตเนื่องจากได้รับทราบจากเสียงตามสายที่ได้ ประกาศแล้วนั้น เมื่อเป็นเช่นนั้น ความรักความสามัคคีความเป็นหนึ่งเดียวกันของคนในชุมชนก็อาจจะลด น้อยลงไปได้ไม่มากนักน้อยดังปรากฏให้เห็นในปัจจุบันที่ชุมชนไม่มีความเข้มแข็งมั่นคงเพราะขาดความ สานสามัคคีกันของคนในชุมชน

อภิปรายผลการวิจัย

1. สัญญาณกลองท่วงมีความสำคัญต่อชาวพุทธอีสานในฐานะเป็นการสร้างองค์ความรู้ต่าง ๆ การสร้างคุณธรรมที่ดำรง การสร้างความภาคภูมิใจ การสร้างเสถียรภาพและแบบอย่างที่ดี และการ สร้างความสัมพันธ์ที่ดี ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของสุรวุฒิ ปัดไธสง (2545: 13-16) ที่เสนอว่า วัฒนธรรมชุมชนนั้นสามารถให้สรรพวิทยาความรู้ต่าง ๆ โดยจะช่วยเชื่อมโยงสัมพันธ์กับทุกมิติของ ชุมชน มีความเกี่ยวข้องกับการทำมาหากิน สังคมวัฒนธรรม สภาพแวดล้อม ตลอดจนความเชื่อ ประเพณี และหลักคำสอนทางศาสนา สามารถสร้างความสัมพันธ์ของคนในชุมชนที่มีลักษณะเป็น แนวราบและอุปถัมภ์ค้ำจุนกันและกัน รวมทั้งสามารถเสริมสร้างระเบียบวินัย คุณธรรม จริยธรรมอัน เป็นรากฐานที่สำคัญในการสร้างพฤติกรรมอันพึงประสงค์ให้เกิดขึ้นในชุมชนท้องถิ่น ซึ่งคุณธรรมจะ สอดคล้องกับคำสอนทางศาสนา และเป็นที่ยอมรับร่วมกันว่าเป็นหลักการที่ทำให้ส่วนรวมอยู่ร่วมกันได้

2. คุณค่าทางจริยธรรมของสัญญาณกลองท่วงในชุมชนอีสานที่พบว่า สัญญาณกลองท่วง สามารถเสริมสร้างคุณค่าทางจริยธรรมภายใน อันได้แก่ การมีจิตสำนึกที่ดีงาม และคุณค่าทางจริยธรรม ภายนอก อันได้แก่ การมีลักษณะนิสัยที่ดีและการมีสังคมที่ดีให้กับคนในชุมชนได้ ซึ่งแสดงให้เห็นว่า สัญญาณกลองท่วงนอกจากจะสื่อสารสัญญาณโดยตรงให้ชาวบ้านได้รู้ว่าในขณะนี้ชุมชนได้เกิดเหตุการณ์ เหตุร้ายขึ้นและต้องการความช่วยเหลือจากคนในชุมชนอย่างเร่งด่วนแล้ว ยังได้สื่อสารสัญญาณโดยอ้อม เพื่อเป็นการกระตุ้นเตือนให้ชาวบ้านได้รู้จักการเสียสละประโยชน์ส่วนตนเพื่อส่วนรวม การช่วยเหลือ เอื้อเฟื้อเกื้อกูลซึ่งกันและกันในยามที่ตกทุกข์ได้ยาก รวมทั้งการมีความรักใคร่สามัคคีเป็นหนึ่งเดียวกัน เป็นต้น ได้เป็นอย่างดี ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีสัญญาของโซซูร์ (Saussure) (Bignell, 1997) ที่พบว่า สัญญาณนั้นสามารถสื่อความหมายได้ 2 นัย คือ ความหมายโดยตรง ซึ่งสามารถเข้าใจตรงกันได้ส่วน ใหญ่ และความหมายโดยอ้อม ซึ่งได้เกิดจากข้อตกลงของกลุ่มหรือประสบการณ์เฉพาะบุคคลที่เคย ได้รับผ่านมา

3. จากการที่ในปัจจุบันสถานการณ์การดำรงอยู่ของสัญญาณกลองท่วงในวิถีชุมชนอีสานได้มี ความเปลี่ยนแปลงไปจากในอดีตอย่างชัดเจนเป็นอย่างมาก ทั้งนี้ก็เพราะว่าในปัจจุบันได้มีเครื่องมือ สื่อสารทางเทคโนโลยีสมัยใหม่ ไม่ว่าจะเป็นเครื่องขยายเสียงที่สามารถจะป่าวประกาศให้คนในชุมชน ได้รับทราบกันโดยทั่วหรือโทรศัพท์มือถือที่สามารถโทรแจ้งบอกกันได้ทันทีทันใด เป็นต้น เข้ามา แทนที่การตีกลองท่วงซึ่งจะต้องไปที่วัดเพื่อสื่อสารสัญญาณแจ้งเตือนเหตุการณ์เหตุร้ายต่าง ๆ ให้คนใน

ชุมชนได้รับรู้รับทราบกัน อันถือเป็นการเสียเวลาและอาจจะไม่ทันต่อสถานการณ์ที่กำลังเกิดขึ้น เพราะว่าเมื่อชาวบ้านได้ยินสัญญาณกลองท่วงแล้วก็จำเป็นต้องรีบพากันไปที่วัดเพื่อร่วมกันปรึกษาหารือรับทราบปัญหาที่เกิดขึ้นและหาหนทางแก้ไข ซึ่งต่างจากการได้ยินหรือได้พูดคุยกันผ่านทางเครื่องขยายเสียงหรือโทรศัพท์มือถือที่สามารถทำให้รับรู้รับทราบปัญหาที่กำลังเกิดขึ้นในชุมชนได้ในทันทีทันใด ซึ่งสอดคล้องกับที่หลวงปู่ภูพานได้กล่าวว่า ในปัจจุบันสัญญาณกลองเพล (รวมสัญญาณกลองท่วงด้วย) ได้เริ่มค่อยๆ เสื่อมความนิยมลงแล้วเปลี่ยนไปเป็นการใช้เครื่องขยายเสียงแทน ซึ่งอาจกลายเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ชาวบ้านญาติโยมเริ่มห่างจากวัด และหลงลืมหน้าที่ที่ตนเองได้เคยปฏิบัติ อันเกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนาไป (มติชน, 2559) ดังนั้น การดำรงอยู่ของสัญญาณกลองท่วงจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ชาวพุทธอีสานทั้งพระสงฆ์และชาวบ้านจะต้องช่วยกันอนุรักษ์ให้คงอยู่สืบต่อไป มิเช่นนั้น ก็อาจจะสูญหายไปได้อย่างรวดเร็ว

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 องค์กรสงฆ์ในพื้นที่ควรมีกิจกรรมเพื่อการสนับสนุนส่งเสริมให้ลูกศิษย์วัดหรือญาติโยมได้ศึกษาเรียนรู้เกี่ยวกับการตีกลองท่วง เพื่อจะได้มีผู้ทำหน้าที่ตีกลองท่วงแทนพระสงฆ์ได้ในคราวที่ท่านไม่สะดวกหรืออาพาธ เป็นต้น นอกจากนี้ ควรมีการสนับสนุนให้มีการตีกลองท่วงในทุก ๆ เหตุการณ์ที่มีเหตุต่วนเหตุร้ายเกิดขึ้นในชุมชนดั้งเดิมเหมือนเช่นในอดีต ควบคู่ไปกับการประกาศเสียงตามสายของผู้นำชุมชนไปด้วย เพื่อให้ชาวบ้านมีความตื่นตัวและให้ความสำคัญกับเหตุการณ์ที่กำลังเกิดขึ้นในชุมชนของตนเอง อันนำไปสู่การมีความรับผิดชอบต่อชุมชนสังคมของตนเองได้เป็นอย่างดี

1.2 หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องและสถานศึกษาควรสนับสนุนชาวบ้าน คณะครู และเยาวชนได้เห็นคุณค่าและความสำคัญของการตีกลองท่วง โดยการนำคลิปวิดีโอเกี่ยวกับการตีกลองท่วงเผยแพร่ผ่านเว็บไซต์ของหน่วยงานหรือสื่อสังคมออนไลน์ต่าง ๆ รวมทั้งควรบรรจุความรู้เกี่ยวกับสัญญาณกลองท่วงไว้เป็นส่วนหนึ่งในการศึกษาเรียนรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นอีสานของตนเองต่อไป

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยต่อไป

ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการค้นหาแนวทางในการอนุรักษ์ สืบทอดและเผยแพร่สัญญาณกลองท่วงให้คงอยู่ในวิถีชุมชนอีสานต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- นิคม จำปามาศ. (2514). กลองกริ่ง กลองเพล. *ชาวกรุง*. 20(9-11) : 38-42.
- มติชน. (2559). รู้จักไหม? “ตีกลองแลง” สัญญาณเตือนคนเข้าวัด – แซ่ซ้องถึงเทวดาว่าศาสนายังอยู่. สืบค้นเมื่อ 14 พฤศจิกายน 2563, จาก https://www.matichon.co.th/local/news_182297.
- พรหมพิสิฐ พันธ์จันทร์. 2562. กลองเพล: คติความเชื่อและคุณค่าทางจริยธรรมที่ซ่อนเร้นอยู่บนวิถีชุมชนอีสาน. พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร

- พรหมพิสิฐ พันธุ์จันทร์, จริญญา รัตนกาล และประสิทธิ์ ชาระ. (2563). การสืบทอดและคุณค่าทางจริยธรรมของชาวอีสานในสัญญาณกลองเพล: กรณีศึกษาตำบลพังขว้าง อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครพนม*. 10(1) : 55-63.
- วิทยา สายสุด. (2536). *สื่อสัญญาณพื้นบ้านอีสานในเขตอำเภอหัวตะพาน*. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต วิชาเอกไทยศึกษา. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม.
- สยามธุรกิจ. (2559). *ช่างทำกลองเพล ภูมิปัญญาที่ยืนยงคู่พุทธศาสนา*. สืบค้นเมื่อ 19 สิงหาคม 2561, จาก http://www.siamturakij.com/main/news_content.php?nt=4&nid=5440.
- สุจิตต์ วงษ์เทศ. (2549). *สุวรรณภูมิ ต้นกระแสประวัติศาสตร์ไทย*. กรุงเทพฯ: มติชน.
- สุรวุฒิ ปัดไธสง. (2545). วัฒนธรรมชุมชน: เจาะไขความเข้มแข็งของชุมชน/หมู่บ้าน. *พหุกรรมศาสตร์*, 8(1) : 11-12.
- Bignell, J. (1997). *Media Semiotics: An Introduction*. New York: Manchester University Press.